

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Нурбакыт Асанакунов
Университет	: Кыргыз – Түрк «Манас» университети
Адистиги	: Экономика
Диссертациянын түрү	: Магистрдик диссертация
Ишгин көлөмү	: xvii + 163
Бүтүргөн күнү	: 03/06/2013
Илимий жетекчиси	: э.и.к. доцент Дамира Жапарова, Профессор, УИА Академиги Турар Койчуев

Өлкөнү өнүктүрүү стратегиясында региондордун орду

Эгемендүүлүккө ээ болгондон кийин Кыргызстан өз алдынча мамлекет болуп бөлүнүп чыгып, өз киндигин өзү кескенге өттү. Канчалаган жылдар бою күчтүү мамлекеттин бир бөлүгү болуп, алар аркылуу башкарылып келген өлкөбүз эми өз алдынча экономикалык, саясий, социалдык жана институционалдык реформаларды жүргүзүүсү керек эле. Ал эми бул маселелер жаңыдан өз алдынча мамлекет болуп жаткан өлкөбүз үчүн жеңил болгон жок. Көптөгөн кыйынчылыктар болду. Өзгөчө экономикалык реформалар мамлекетибиз үчүн оор болду. Калктын турмуш-тиричилигинин түздөн-түз белгилеген экономикадагы абал барган сайын оорлоп отурган. Бул учурда бул экономикалык кризистен чыгуу максатында өлкөбүздө рыноктук экономикага өтүү боюнча чечкиндүү иш аракеттер башталган. Бул дипломдук иште өлкөбүздөгү болуп өткөн экономикалык реформаларды анализдөө аркылуу экономиканы туруктуу өнүктүрүүдөгү региондордун орду жана ошол региондорду өнүктүрүүдөгү саясаттын жүргүзүлүшүндөгү катачылыктарын таап, аларды чечүү жолун сунуштоого аракет кылабыз. Бул дипломдук иш, Өлкөнү өнүктүрүү стратегиясында региондорду орду Кыргыз Республикасынын өнүгүшүнүн жана ишмердигинин негизги багыттарын региондорду туруктуу өнүктүрүү менен алардын арасындагы айырмачылыкты жок кылууга аракет кылган жана өнүгүүдөгү проблемаларды аныктаган узак мөөнөттүү көрүм чагылдырган дипломдук иш болуп саналат. Кыргызстандын өнүгүшүнүн жаңы узак мөөнөттү көрүүсүн иштеп чыгуунун жана бекитүүнүн актуалдуулугу, биринчи кезекте акыркы жылдарда республикада орун алган социалдык-экономикалык, саясий өзгөрүүлөргө жана өзгөртүп түзүүлөр менен шартталган. Өлкөнү өнүктүрүү стратегиясында региондорду ордунун жалпы максаты – республиканын региондорундагы туруктуу

экономикалык өсүштүн, толук кандуу иш менен камсыз кылуу үчүн шарттарды түзүү, жогорку жана туруктуу кирешелерди алуу, социалдык кызматтардын кеңири спектринин жеткиликтүүлүгү жана айлана чөйрөнүн саламаттыгы үчүн жагымдуу жашоонун жогорку стандарттарын сактоо аркылуу жарандардын турмуш деңгээлин жана сапатын жогорулатуу болуп эсептелет. Буга чейинки ар кандай Өлкөнү өнүктүрүү стратегиясынын жүргүзүлүшүн кароо менен, анын жыйынтыктарын анализдеп, мындан ары экономика кандай жол менен өнүгүшү керек деген суроого жооп бергенге аракет кылабыз. Буларга жооп издөөдө дегеле мамлекетти өнүктүрүү деген эмне экендиги тууралуу жана экономиканы өнүктүрүүдө сандык анализдер менен изилдөө жана алардын колдонгон методдору тууралуу изилдөө жүргүзүлүп, биздин экономиканы өнүктүрүүдө кайсы региондун модели туура жана кандай ыкманы колдонуу же өнүктүрүүдө кандайча ыкмаларын колдонуу керек экендиги тууралуу ой жүгүртүү жана ошондой эле Кыргызстан экономикасын өнүктүрүүнүн зарылдыгы тууралуу ой жүгүртүлөт. Мындай алып караганыбызда өлкөбүздүн экономикасы эффективдүү өлкөнү өнүктүрүү стратегиясына муктаж экенин билебиз. Биз экономикага өлкөнүн өнүктүрүү стратегиясында региондордун орду керектигин экономиканын абалын комплекстүү баалоо аркылуу көрсөтүүгө аракет кылабыз. Жыйынтыктап айта турган болсок өлкөнү өнүктүрүү стратегиясы ар бир экономикада жүргүзүлүшү керек болгон экономикалык иш аракет. Анткени өлкөнү өнүктүрүү стратегиясы аркылуу экономиканын багытын, калктын турмушун жана экономикалык идеологиясын көтөрө турган өнүгүү жолуна бурууга болот.

Диссертациянын биринчи бөлүмүндө регион жана регионалдык өнүгүү түшүнүктөрү боюнча теориялык негидерге орун берилген. Экинчи жана үчүнчү бөлүмдөрдө регионалдык өнүгүүнү камсыздоодо ар бир област үчүн өнүгүү моделдерин социалдык – экономикалык көрсөткүчтөргө таянып Кыргызстанда региондор аралык өнүгүү айырмачылыктарды көп өзгөрмөлүү статистикалык ыкмалардын негизинде аныктоого аракет жасалган. Ал эми, акыркы бөлүмдө Кыргызстандын регионалдык өнүгүү процессинде мамлекет тарабынан аткарыла турган иш-аракеттерге байланыштуу сунуштар камтылган.

Ачык сөздөр: Регион, регионалдык өнүгүү, регионалдык өнүгүү айырмачылыктары

ÖZ

Hazırlayan : Nurbakit Asanakunov
Üniversite : Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı : İktisat
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : xvii + 163
Mezuniyet Tarihi : 03/06/2013
Tez Danışmanları : Doç. Dor. Damira Caparova, Prof.Dr. Turar Koyçuev

Ülkenin kalkınma stratejisinde bölgesel kalkınmanın rolü

Bağımsızlığın elde edince ülkemiz özgürlüğüne kavuşup idareyi kendi eline aldı. Yıllardır bir büyük devletin parçası olarak yaşamış ve o devlet tarafından yönetilegen ülkemizin bir sürü yenilemeleri yapması gerekirdi. Bu yenilemeler ekonomik, siyasi, sosyal ve sanayileşme hususlarını kendi içerisinde barındırmaktaydı. Fakat bu tasarımları hayata geçirmek ülke için zor gelmiştir. Çünkü ülke daha bağımsızlığını yeni elde etmişti. Dolayısıyla sağlam ve dayanıklı bir sistem yoktu -ki ekonomik, siyasi v.s.- Özellikle iktisadi reformların yapılması bir takım sorunları ortaya çıkarmıştır. Halkın hayatını temsil eden ekonomik durum git gide zorlaşmaktaydı. İşte bu ekonomik krizi gidermek için ülkemizde pazar ekonomi sisteminin uygulanmasına karar verilmiştir.

Bu bitirme tezimde ülkemizde yapılmış olan ekonomik reformları inceleyerek ülke ekonomisinin istikrarlı geliştirme politikasındaki eksiklikleri bularak bunların çözme yöntemlerini arz etmeye çalıştım. Bu bitirme tezi, Ülkenin kalkınma stratejisinde bölgesel kalkınmanın rolüdür. Bu stratejinin Kırgız Cumhuriyetinin gelişme faaliyetlerinin bölgesel kalkınmada temel doğrultularını belirleyen ve uzun dönemi önizlemeye olmak için tasarlanmış bir bitirme tezidir.

Son zamanlarda ortaya çıkan sosyal iktisadi ve siyasi alanlardaki deęişiklikler ülkenin uzun dönem içindeki gelişme modelini önizlemeye alınmasının güncelliğini arttırmaktadır. Ülkenin kalkınma stratejisinde bölgesel kalkınmanın rolünün genel amaçları şunlardır; ülkenin tüm bölgelerinde istikrarlı ekonomik gelişmeyi, halkın istihdam olmasını ve istikrarlı yüksek düzey gelir sağlamaktır. Bunun dışında sosyal hizmetlerin geniş spektörlerinin sağlanmasını ve çevreye zarar etmeden vatandaşların kaliteli yüksek düzey yaşamını gerçekleştirmektir. Şu ana kadar elde edilmiş sonuçlarını inceleyerek gelecek zamanlardaki gelişme modelin nasıl olması gerektiğine cevap aranacaktır. Bu sorulara cevap ararken "Ülke ekonomisinin geliştirmek nedir?"-gibi sorulara yanıt bulunmaya çalışılacak. Ekonometrik analizlerle uygulanmakta olan gelişme yöntemleri üzerinde araştırmalar yapılarak, bizim ülkenin her bölgesi için hangi modelin ve hangi metodun daha uygun olabileceği hususlarında yorum yapılacaktır. Günümüzde ülkemizin etkili ve kalıcı gelişme stratejisine ihtiyacı vardır. Bu gereksinim ülkenin geçmişteki ekonomik durumunu inceleyerek gösterilmeye çalışılacaktır.

Sonuç olarak şöyle diyebiliriz. Ülkenin kalkınma stratejisi her ekonomide bulunması gereken bir unsurdur. Çünkü bununla ekonominin doğrultusu, halkın hayatını ve iktisadi ideolojinin gelişmesi belirlenecektir.

Üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde, ilk olarak, Bölge ve Bölgesel kalkınma kavramları ve bölgesel kalkınma politikalarının teorik alt yapısı ile ilgili kısa bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ve üçüncü bölümde bölgesel kalkınmanın sağlanmasında Kırgızistan ile ilgili bölgesel gelişmişlik farklılıkları tespit edilerek belirli sayıdaki gelişmişlik ve sosyo-ekonomik değişkenler kullanılarak Kırgızistan'ın Oblastlar arasındaki gelişmişlik farklılıkları zaman seri analiziyle her bölgenin regresyon modellerin ortaya koyarak yardımı ile incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Bölge, Bölgesel Kalkınma, Bölgesel Gelişmişlik Farklılıkları

АБСТРАКТ

Автор : Нурбакыт Асанакунов
Названия ВУЗа : Кыргызско – Турецкий университет «Манас»
Направление : Экономика
Тип диссертации : Магистерская диссертация
Количество страниц : xvii +163
Год окончания учебы : 03/06/2013
Научный руководитель : к.э.н. доц. Дамира Жапарова, Профессор, Академик
НАН КР Турар Койчуев

Место регионов в стратегий развития страны

Наше государство состоял в части в течение многих лет как часть более крупного государства. Когда страна получила независимость в управлении его свободы взял в свои руки. и начал много реконструкций для дальнейшего развития. И начал реформы в экономических, политических, социальных и индустриальных секторах. Однако реализовать такие реформы для конструкции индивидуальной экономики страны имели тяжелые последствия. Следовательно, была создана рыночная система. То есть решения экономического кризиса в нашей стране, лежит о внедрении системы рыночной экономики. Это диссертация изучает экономических потенциалов нашей страны, которые должны были реализоваться во благо государсво и общества. Этот тезис, роль регионального развития в стратегии развития страны, это основные направления региональной стратегии развития, которая определяет долгосрочного развития деятельности нашей страны.

Последнее новые социальные, экономические и политические изменения в долгосрочном развитии страны в регионах создали неблагоприятные условие. Общие цели регионального развития страны являются: стабильное экономическое развитие во всех регионах страны. Все ресурсы должны применяться для обеспечения стабильного и высокого уровня развития. Кроме этого, предоставление социальных услуг и защиты окружающей среды, обеспечить высокого уровня качества жизни для граждан. В поисках ответа на эти вопросы заключается в улучшении экономических показателей в нашей страны. Эконометрического анализа, проведенного исследования по разработке методов, осуществляется должен в нашей стране, в результате найти метод который должен быть более подходящим для решение вышеуказанных вопросов. В настоящее время стратегия развития нашей страны нуждаются в эффективной и прочной политике.

В результате, мы можем сказать следующее, Стратегия развития страны является одним из ключевых элементов, которые должны присутствовать в каждой экономике. Однако, так как направления экономики, развитие жизни людей и экономической идеологии должны определены под идеологией нашей традиций.

Работа состоящий из трех частей, первая часть исследования, политики регионального развития и концепций регионального развития и теоретические справочной информации было дано о структуре стратегий в целом. Во втором разделе и третьем разделе изучены по вопросам регионального развития, региональные диспропорции развития Кыргызстана в обеспечении развития и в анализе макроэкономические перемены определяются с использованием определенного количества областей Кыргызстана анализ временных рядов различия между развития каждого региона рассматривается с помощью регрессионной модели. И в конце предлагается предложений для благополучного развития регионов в целом.

Ключевые слова: региональная экономика, регионального развития, региональные различия развития.

ABSTRACT

Author : Nurbakyt Asanakunov
University : Kyrgyzstan – Turkey Manas University
Department : Economics
Type of Dissertation : Master's thesis
Number of Pages : xvii +163
Graduation Date : 03/06/2013
Supervisors : Associated Prof. Damira Japarova, Professor,
Academician of the NAS KR Turar Koychuev

Place the regions in the country's development strategies

Our state is part of for many years as part of a larger state. When the country gained independence in the management of his or her liberty taken in hand, and started a lot of renovations for further development. And he began to reform the economic, political, social and industrial sectors. However, to implement such reforms for the construction of an individual country's economy had severe consequences. Consequently, the system was created sistemarynochnaya. That is the solution of the economic crisis in the country, decided to implement a system of market ekonomiki. Eto dissertation examined the economic potential of our country, which have been realized for the benefit of society gosudarsvo and, therefore, stable development of national economic policy .. This thesis, the role of regional development in the country's development strategy. This is the main directions of the regional development strategy, which determines the long-term development of our country.

Recently, the new social, economic and political changes in the country's long-term development in regions sozdaly adverse problems. The overall objectives of regional development, the role of development strategy are: sustainable economic development in all regions of the country, all the resources should be used to ensure a stable and high level of income. In addition, the provision of social services and environmental protection, to ensure the high quality of life for citizens. In search of an answer to these questions is to improve the economic performance of our country. Econometric analysis carried out research on the development of methods implemented in our country, and which method

may be more appropriate for questions which models will be made. At present, the development strategy of our country need an effective and durable policies.

As a result, we can say the following. The development strategy of the country is one of the key elements that must be present in each economy. However, since the direction of the economy, the development of human life and economic ideology have defined by ideology of our traditions.

The work consists of three parts, the first part of the study, n the policy of regional development and regional development concepts and theoretical background information was given about the structure of the strategy as a whole. In the second section and the third section izuchey on regional development, regional development disparities in Kyrgyzstan in ensuring the development and analysis of macro-economic changes are determined using a certain number of areas of Kyrgyzstan analysis of time series of the differences between the development of each region is considered by the regression model. And in the end offered suggestions for successful development of the regions as a whole.

Keywords: regional, regional development, regional development differences